

Zitierhinweis

Opatrný, Josef : recension de : Michal Stehlík, Babické vraždy 1951, Praha : Academia, 2016, dans : Český časopis historický, 2018, 2, p. 619-617, DOI: 10.15463/rec.1737014494

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Ivan KLIMEŠ – Jan WIENDL (eds.)
Kultura a totalita, IV. Každodennost
Praha, Filozofická fakulta UK 2016, 442 s.,
ISBN 978-80-7308-701-2.

Rozsáhlý projektový sborník, resp. kvadrilogie¹ čítající dohromady bezmála 2000 stran, je ohromným a jednoznačně zajímavým vědeckým výkonem. Jak se praví v úvodu IV. svazku, jde o výzkum literatury a umění v mezikulturních souvislostech, přičemž „pojem totality tu byl nahlížen nejen jako historický a politický fenomén, ale také jako filozofický a estetický model“. V projektu se spojily dva tucty (ve IV. svazku konkrétně osmnáct) autorů z oborů české literatury, filmové, divadelní a hudební vědy, filologie, historie i dalších specializací. Cílem bylo „na materiálu umělecké kultury především českých zemí zkoumat v interdisciplinárním dialogu... nejrozmantější projevy »totálních« forem a rámců, které provázejí éru modernity a zanechávají po sobě symptomatické stopy“ (srovnej svazek I., s. 9).

Čtyři nadřazená témata svazků představovala pro autory „formativní rámec“. V něm pak každý z nich vybral širší nebo užší téma, které zpracoval tu esejisticky, tu analyticky, například s ohledem na prameny nebo na klíčové tematizované osoby. Neliší se jen témata a oborové přístupy, ale do jisté míry i citační zvyklosti jednotlivých oborů. Každý příspěvek je vybaven vlastním soupisem použitých pramenů a citované literatury. Každému svazku byla editory předložena krátká úvodní „anotace“, tedy nikoliv koncepční esej, nýbrž krátké a přehledné přiblí-

žení jednotlivých studií. Přínos či vědecký výsledek svazku však nebyl nijak interpretace shrnut; závěrečné resumé je pouhým překladem úvodu. Svazek je vybaven osobním rejstříkem.

Přiznávám, že jsem v oněch čtyřech svazcích našel celou řadu vysloveně originálních a zajímavých studií (a celou řadu „těch ostatních“), nepochopil jsem však ani použitý koncept „totality/totálna“ (například pod nadpisem a zadáním „Národ“ /svazek I., s. 124–138/ najdeme také studii o „volném mateřství v pojetí českých anarchistů“, nebo pod nadpisem „Každodennost“ /svazek IV., s. 88–104/ je otištěn příspěvek o proměnách historické temporality za normalizace), zejména byla-li jedním autorem vztahována k politické teorii totality a jiným k totalitě estetické, sledované nadto již od 19. století. Z pohledu historika kultury mi onen dvojité vytčený rámec „totalita + bližší téma“ připadá extrémně volný, tj. dovolující volbu takřka libovolného tématu, jestliže autor dokáže ve svém textu nějak formálně odkázat na vytčený pojem. To samo o sobě není špatné, četba všech čtyř sborníků je nesporně zajímavá, ale – navzdory vši postmoderně – by člověk přece jen od rozsáhlé akademické publikace očekával nějaký shrnující soud o době a tématech, která tu byla vytýčena.

Jiří Pešek

Michal STEHLÍK
Babické vraždy 1951
Praha, Academia 2016, 255 s.,
ISBN 978-80-200-2593-7.

Michal Stehlík se v knize zabývá historickou událostí, která se v roce 1951 stala patrně nejsledovanějším momentem vnitropolitického života v Československu. Historikové ji sice

1 Ivan KLIMEŠ – Jan WIENDL (eds.), *Kultura a totalita, I. Národ*, Praha 2013; TÍŽ (eds.), *Kultura a totalita, II. Válka*, Praha 2014; TÍŽ (eds.), *Kultura a totalita, III. Revoluce*, Praha 2015.

potom opakovaně zmiňovali, až do konce osmdesátých let jí však věnovali jedinou rozsáhlejší práci, navíc publicistického charakteru. Situace se v tomto ohledu změnila až po roce 2000.

V červenci 1951 přinesly československé prostředky masové komunikace zprávu o smrti tří členů Národního výboru v Babicích a dvou jejich, řečeno dobovou terminologií, „vrahů, nepřátel lidově demokratického zřízení v Československu“. Zakrátko pak následovaly informace o soudním procesu s členy protistátní skupiny se sedmi rozsudky smrti, čímž ovšem případ nekončil. Odkazy na Babice se ozývaly i v dalších soudních procesech se stovkami odsouzených v následujících měsících a byly hojně propagandisticky využívány nejen v padesátých letech. Motiv Babic se dostal na televizní obrazovky v Případech majora Zemana ještě v roce 1975. Babice zde byly prezentovány, stejně jako v roce 1951, jako příklad teroru proti představitelům lidově demokratického zřízení na úrovni nejbližší venkovské části populace, k němuž se spojila domácí a zahraniční reakce.

K babickému případu v jeho konkrétní podobě se pak vrátili historikové a zejména publicisté po roce 1989 s diametrálně odlišným výkladem. Většinou ho představovali jako promyšlenou akci Stb, jejímž hlavním cílem bylo zastrašení odpůrců režimu. Ladislava Malého, podivnou existenci se zálibou v uniformách a alkoholu, jehož truchlivá role v tragédii je nesporná i pro autora této publikace, líčili jako agenta Státní bezpečnosti a červencové události roku 1951 jako výsledek její provokace. Se znalostí obou výkladů babické události a rodinnou anamnézou – část autorovy rodiny byla obětí babické tragédie – se Michal Stehlík věnoval studiu všech dostupných archivních materiálů a osobních svědectví, aby představil případ v širších

souvislostech. Nakonec konstatoval, že výsledkem jeho práce, provázené množstvím obrazového dokumentárního materiálu, není „pravda o Babicích“, ale „spíš prostá kronika babických vražd“ (s. 234).

Josef Opatrný

Petr KOURA

Swingáři a potápky v protektorátní noci. Česká swingová mládež a její hořkej svět

Praha, Academia 2016, 921 s.,

ISBN 978-80-200-2634-7.

Již fakt, že úvodní pasáže publikace napsal autor známý zejména svými beletristickými texty a podtitul práce přímo odkazuje na „hořkej svět“ Josefa Škvoreckého, napovídá, že *Swingáři a potápky v protektorátní noci* nejsou typickým historickým dílem, určeným primárně odborné veřejnosti. Koura se zabývá tím segmentem kultury, který na počátku čtyřicátých let překročil Atlantik a stal se fenoménem v Evropě během druhé světové války. Swing nezasáhl jen část protektorátní mládeže, především městské – a nejen pražské, ale měl své příznivce po celé Evropě včetně nacistického Německa. Tam byli obdivovatelé této „pokleslé“ kultury pronásledováni ještě více než na území okupované části Československa. Koura sice opakovaně zdůrazňuje, že swingovou subkulturu nelze v době protektorátu považovat jen za projev odporu proti okupaci, ale že byla také součástí „generační vzpoury vůči autoritám“ (srov. i slova závěru na s. 862), z celkem pochopitelných důvodů však přisuzuje větší význam oné politické dimenzi protestu. Z pasáží, v nichž se Koura zabývá kritickým hodnocením objektu svého zájmu konzervativní částí české veřejnosti, je ovšem jasně vidět, že si nepřestává uvědomovat generační rozměr problému.